

DE PLATONIS *PARMENIDIS* CODICIBUS QUAESTIONES*

Abstract: The aim of this paper is to shed new light on the textual tradition of Plato's *Parmenides*. All extant manuscripts are examined and a new *stemma codicum* is proposed. As far as the first family is concerned, I try to show that **C** and **D** derive directly from **B** and that **Sc** (an hitherto uncollated ms.) is copied from **D**. I have collationated seven new manuscripts of the second family and I have inserted them in my *stemma*. Furthermore I have determined the position of **VatPal** and **Lob** among the manuscripts of the third family. Also the early printed editions are discussed.

Keywords: Manuscripts, Platon, Textual criticism, *Parmenides*

Abhinc annos fere LV Claudius Moreschini (1965), vir de Platone eiusque antiquis interpretibus optime meritis, luculentam de *Parmenidis* memoria disputationem protulit, in qua primum librorum recentiorum necessitudines indagabantur atque enodabantur: nam postquam Martinus Schanz, memoriae Platonicae sospitator, testes primarios (**B**, **C**, **T**, **W**) definiverat, annos fere nonaginta haec studiorum provincia neglecta iacuerat. Cum mihi in animo esset novam *Parm.* editionem parare, constitui ut omnia, quae Moreschini indagaverat, iterum recognoscerem. Ut hunc laborem susciperem plura me compellebant: ante omnia sana quaedam atque minime invidi εὐλάβεια καὶ φυλακὴ, qua aliorum doctorum, etiam prudentissimorum, operibus nitimur (praecipue cum fundamenta editionis criticae iacimus!); accedebant quaedam in ipso opusculo Moreschiano insita, quae spem mihi dabant, me aliqua certe suppleturum, aliqua fortasse etiam correcturum: nam Moreschini quosdam libros non viderat, perpaucos errores ad monstrandas cognationes attulerat, stemma non delineaverat. Pretiumne operae fecerim, lector iudicabit.

*) Grates ago mulieribus doctis Paulae Errani et Elisabethae Lugato, Bibliothecae Malatestianae Caesenatis et Venetae Marcianae custodibus, quae nonnulla in meum usum contulerunt. Viri quoque docti Christianus Forstel et Rostlislavus Krusinsky, manuscriptorum Parisinorum et Olomucensium custodes, operi meo faverunt. Stephanus Schröder, "Musei Rhenani" moderator, fecit quo dissertatio clarior evaderet.

1. *Librorum laterculum*

Libri, qui *Parm.* praebent, hi sunt¹ (asterisco insigniuntur libri, quos Moreschini non vidit):

Amb56 Milano, Biblioteca Ambrosiana, D 56 sup., saec. XIV.

Amb71 Milano, Biblioteca Ambrosiana, D 71 sup., saec. XV.

Ang Roma, Biblioteca Angelica, Gr. 107, saec. XIV in.

B Oxford, Bodleian Library, MS. E. D. Clarke 39, anni 895.

C Tübingen, Universitätsbibliothek, Mb 14, saec. XI.

Cs54 Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, Conv. soppr. 54, saec. XIII.

D Venezia, Biblioteca Marciana, Gr. 185, saec. XI–XII.

Est Modena, Biblioteca Estense, Gr. 129, saec. XV.

La59.1 Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, pl. 59. 1, saec. XIV.

La80.7 Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, pl. 80. 7, saec. XV.

La85.6 Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, pl. 85. 6, saec. XIII².

La85.9 Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, pl. 85. 9, saec. XV.

* **Lob(covicianus)** Praha, Narodni Knihovna, Roudnice VI Fa 1, saec. XI.

Mal Cesena, Biblioteca Malatestiana, D 28. 4, saec. XIV.

Mar184 Venezia, Biblioteca Marciana, Gr. 184, saec. XV.

Mar186 Venezia, Biblioteca Marciana, Gr. 186, saec. XV.

Mar189 Venezia, Biblioteca Marciana, Gr. 189, saec. XIV.

Mar590 Venezia, Biblioteca Marciana, Gr. 590, saec. XIV in.

Mar4.54 Venezia, Biblioteca Marciana, App. Cl. IV 54, saec. XIV in.

* **Matr** Madrid, Biblioteca Nacional, 4569 (olim N 32), saec. XV ex.

1) Cf. Brumbaugh / Wells 1968, 100–103. Praeter testes primarios, qui siglum certum stabilitumque habent (ut, e. g., **B**, **T**), ceteris libris unusquisque doctorum sigla nova fingit: ego ea longiuscula adhibui, ut libri statim agnoscerentur. Parvissima excerpta, quae in Neapolitano Bibliothecae Nationalis II C 32 et in Monacensi Bibliothecae Bavaricae 490 leguntur, nemo adhuc contulit.

- Mon** München, Bayerische Staatsbibliothek, Gr. 408, anni 1490.
- Neap** Napoli, Biblioteca Nazionale, III E 15, saec. XIII–XIV.
- * **Olo** Olomouc, Knihovna Univerzity, M I 531, saec. XV².
- Par1808** Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1808, saec. XI–XII.
- Par1809** Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1809, saec. XIV in.
- Par1811** Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1811, saec. XIV.
- Par1812** Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1812, saec. XIV.
- * **Par1814** Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1814, saec. XVI.
- * **Par1815** Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1815, saec. XVI.
- ParCoi** Paris, Bibliothèque Nationale, Coislinianus 155, saec. XIV in.
- * **Sc** El Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, Ψ. I. 1, anni 1462.
- Scor** El Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, y. I. 13, saec. XIII in.
- T** Venezia, Biblioteca Marciana, App. Cl. IV 1, saec. X med.
- Vat225** Roma, Biblioteca Vaticana, Vat. Gr. 225–226, saec. XIV in.
- Vat227** Roma, Biblioteca Vaticana, Vat. Gr. 227, saec. XIV in.
- Vat229** Roma, Biblioteca Vaticana, Vat. Gr. 229, saec. XIV.
- Vat1029** Roma, Biblioteca Vaticana, Vat. Gr. 1029, saec. XI.
- Vat1030** Roma, Biblioteca Vaticana, Vat. Gr. 1030, saec. XIV.
- Vat2218** Roma, Biblioteca Vaticana, Vat. Gr. 2218, saec. XV in.
- VatBar** Roma, Biblioteca Vaticana, Barberinianus Gr. 270, saec. XV.
- * **VatOtt** Roma, Biblioteca Vaticana, Ottobonianus Gr. 177, saec. XVI. Habet 126a1–137c8, 148c7–149e1 Burnet.
- * **VatPal** Roma, Biblioteca Vaticana, Palatinus Gr. 173, saec. X–XI. *Parmenidis* frustulum tantum continet (cf. infra p. 263 sq.).
- * **VatRos** Roma, Biblioteca Vaticana, Rossianus 558, saec. XVI in.
- * **VatUrb** Roma, Biblioteca Vaticana, Urbinas Gr. 28, saec. XVI.
- Vin21** Wien, Österreichische Nationalbibliothek, phil. Gr. 21, saec. XII–XIII.
- Vin80** Wien, Österreichische Nationalbibliothek, phil. Gr. 80, saec. XIV.
- Vin116** Wien, Österreichische Nationalbibliothek, phil. Gr. 116, saec. XV².

W Wien, Österreichische Nationalbibliothek, suppl. Gr. 7, saec. XI.

* Zit Zittau, Christian Weise Bibliothek, Gr. A 2, saec. XV ex.

In catalogum librorum *Parmenidis* Moreschini inseruit etiam **Par1810** (Paris, Bibliothèque Nationale, Gr. 1810, saec. XIII), **Cs78** (Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, Conv. soppr. 78, saec. XIV. Lemmata *Parmenidis* continet usque ad 127d5: Ζήνωνος) et **Cs103** (Firenze, Biblioteca Medicea-Laurenziana, Conv. soppr. 103, anni 1358), Brumbaugh / Wells addunt etiam tres Parisinos saec. XVI, scilicet 1835, 1836, 1837: scito tamen hos libros Procli *Commentarium in Parmenidem* continere, cui verba Platonis in lemmatibus addita sunt.² Non sunt igitur libri Platonis, sed Procli:³ cum de Procli *Commentarii in Parm.* memoria nuperrime maxima diligentia Luna / Segonds egerint,⁴ ego solum de **Cs78**, **Cs103** et **Par1810** pauca dicam, ne scilicet ullus testis a Moreschinio recensitus in hac dissertazione omittatur.

Accedunt tres editiones veteres, Aldina scilicet (***Ald**) anni 1513,⁵ Basileensis anni 1534⁶ (***Bas**) et Basileensis anni 1556⁷ (***Basil**), quas omnes Moreschini inspiceret supersedit.

Horum omnium testium ego 126a–137c2 (usque ad ἀποκρивουμένου) et 164b4 (ab ἔτι δὴ λέγωμεν) – 166c contuli.⁸

2) Brumbaugh / Wells 1968 rem inconstanter administrarunt: cur enim ceteros libros, qui Procli *Commentarium* continent, ubi Platonis verba haud pauciora quam in Par. 1835, 1836, 1837 leguntur, in laterculum non receperunt? Cf. etiam Wilson 1962.

3) Cf. Luna / Segonds 2007, CCCLXXXV sqq.

4) Luna / Segonds 2007; vide etiam Moreschini 1964, et Steel 2007–2009.

5) Ἄπαντα τὰ τοῦ Πλάτωνος. Platonis opera omnia, Venetiis in aedibus Aldi, et Andreae soceri mense Septembri MDXIII (textum Marcus Musurus curavit).

6) Ἄπαντα Πλάτωνος μεθ' ὑπομνημάτων Πρόκλου. Platonis opera omnia cum commentariis Procli, Basileae apud Valderum, mense Martio, anno MDXXXIII.

7) Ἄπαντα Πλάτωνος πρὸς τὰ παλαιότατα ἀρχέτυπα μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐπανορθούμενα. Platonis opera omnia ex vetustissimorum exemplarium collatione multo nunc quam antea emendatiora, Basileae apud Henricum Petri, anno MDLVI (textum curavit Arnoldus Arlenius).

8) Platonis textum et linearum numerum semper ex editione Moreschiniana anni 1966, quae Burnetianam procul a se reliquit, deprompsi.

Moreschini sententia memoria universa bipertita est atque primae familiae testes primarii sunt **B C D**, alterius **T W**. Sunt qui credant **W** non eandem atque **T** memoriam redolere, sed directe ex archetypo fluere universamque memoriam tripertito dividi:⁹ etsi ego Moreschinio, Brockmanno,¹⁰ Vancampio¹¹ aliisque, qui **T** et **W** ex eodem subarchetypo (Ψ) descendere putant, adsentior, in hac dissertatione (ubi de hac causa non agitur) commodum erit libros in tres familias distribuere, ne scilicet familia altera, in quam plerique libri cadunt, nimis augeatur atque disputatio implicetur.

2. De prima librorum familia

In tetralogiis I–VII libros **B C D** testes potiores multi credunt;¹² in eandem familiam cadunt etiam **Cs78** (qui cum 127c5 desinit) **Cs103 Par1810**¹³ **Vat225 Vat229** (ut iam animadvertit Moreschini) necnon **Sc** (Moreschinio ignotus), ut haec tabula, quae errores his libris communes continet, monstrat:

129b1 ἀπεφαινεῖν] ἀπεφαίνετο **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat225 Vat229**
 129b4 δοκεῖ] δοκεῖ εἶναι **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat225 Vat229**
 131a2 δὲ] τε **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat225 Vat229** 131d2 φα-
 νεῖται] φαίνεται **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat 225 Vat229** 133b7 μὲν
 om. **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat 225 Vat229** 135b2 πάντα ταῦτα]
 ταῦτα πάντα **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat 225 Vat229** 136e3 σχεῖν]
 ἔχειν **B C Cs103 D Par1810 Sc Vat225 Vat229** 165b3 δὲ om. **B C**
Cs103 D Par1810 Sc Vat225 Vat229

2a. De exemplaribus antiquioribus: **B C D**

Quae ratio inter libros antiquiores (**B C D**) intercedat haud facile est dictu: certum est neque **C** ex **D** neque **D** ex **C** esse descrip-

9) Ut Murphy 1990, 331–332 de *Charm.*, Martinelli Tempesta 1997, 264 sqq. de *Lys.*

10) Brockmann 1992, 248 sqq. de *Symp.*

11) Vancamp 1995, 9 sqq. de *Hip. ma.*, Vancamp 1996, 28 sqq. de *Hip. mi.*

12) Cf. Carlini 1972, 151 sqq. de *Phaedo*, Berti 1976, 129 sqq. de *Crit.*, Manfrin 2017, 13 sqq. de *Euthyph.*

13) Ut antea admonui, **Cs78 Cs103 Par1810** sunt libri Procli magis quam Platonis.

tum, cum uterque multos errores singulares exhibeat.¹⁴ Utrum duo libri ex **B** pendeant necne dissident viri docti et iam Schanz de hac re non semper eadem sensit.¹⁵ Moreschini (1965, 171–172), dum conatur probare **B C D** ex eodem exemplari originem ducere, aliquot errores codicis **B** vel a **C** vel a **D** vel ab utroque vitatos attulit:

133e1 ὁ ἔστιν **C T W** : ἔστιν **B D** a.c. 137a7 ἀρξόμεθα **C W** : ἀρξόμεθα **B D T** a.c. 137d4 ἔχει **C T W** : ἔχη **B D** 148e8 ἐν **B C D T W** : om. **B** 150b2–3 ποιήσει **C T** : ποιήση **B D W** 161b3 εἰ **D T W** : ἡ **B C** 162c7 μεθίσταται **C T W** : μεθ' ἴσταται **B D** 165c5 δεῖ **D T W** : δὴ **B C**

Mihi quidem, quotiens vel **C** vel **D** eundem errorem ac **B** praebet, gravis oritur suspicio librum nostrae familiae, qui bonam lectionem praebet, eam vel suo Marte excogitasse vel ex contaminatione intulisse;¹⁶ restat 148e8, ubi error tantum in **B** legitur, sed quivis librarius animadvertere poterat ἐν desiderari (τὴν ἐχομένην χώραν κατέχων ἐκείνης ἐν ἧ αὐτό ἐστιν). Desunt igitur in *Parm.* errores qui monstrent **C D** ex **B** descendere non posse.¹⁷

Nuperrime Manfrin suspicata est exemplar extitisse,¹⁸ ex quo **C** et **D** descripti sint. Exstantne errores coniunctivi inter solos **C** et **D**? In Moreschini apparatu haec leguntur:

128b3 πάμπολλα] πάνυ πολλὰ **C D** 132d5 ἐκείνο **B T W** : ἐκείνῳ **C D**
141d2 τε αὐτοῦ ἅμα **B T W** : τε ἅμα αὐτοῦ **C D** 158c2 ὀλίγιστον **B** :
ὀλιγοστόν **C D** : ὀλίγιστον vel ὀλιγοστόν **T W**

14) Ecce aliqui errores libri **C**: 126b2 δὲρο om. **C** 128b3 πάμπολλα] πάνυ πολλὰ **C** 128c2 μεταθεῖς] μετατιθεῖς **C** 128c7–129a2 πρὸς ... λόγῳ om. **C**, add. manus recens 129c3 ἀποφαίνειν] ἀποφαίνῃ **C** 129e3 ἔφη] ἔφην **C** 131b1–2 ἐνέσται] ἔσται **C** 131b8–c2 ἡ οὐ τὸ ... ἡ οὖν ὅλον om. **C** 131c7 ἐκάστου ἂν] ἂν ἐκάστου **C**. Errores codicis **D** infra (p. 249) invenies, ubi de eius necessitudine cum *Par1810* et *Sc agam*: scito librum **C** horum errorum omnino expertem esse.

15) Cf. Moreschini 1965, 170sq.; vide etiam Carlini 1972, 151sq., Brockmann 1992, 49sq.

16) **C** aliquem tertiae vel secundae familiae testem sub oculis fortasse habuit, unde aliquot errores sumpsit: 128c3 ταῦτα om. **C** cum altera et tertia familia 130c2 καὶ om. **C** et tertia fam. 147a2 ἐκφεύγοι] ἐκφύγοι **C T W** cum altera et tertia familia. Sed res valde dubia est, ut me S. Schröder admonere non desistit.

17) Etiam in *Symp.* “es gibt keine echten Trennfehler des Clarkianus gegenüber dem Marcianus [scil. **D**]”: haec sunt verba Brockmanni 1992, 34, qui, ut solet, de librorum necessitudinibus saniora quam ceteri protulit (de **C** nihil adfirmat Brockmann, cum Tubingensis *Symp.* non contineat); idem Brockmann recte adfirmavit recentiores librarios notas stichometricas, quae in **B** deerant, suo Marte inferre potuisse.

18) Manfrin 2017, 19sq.

Si omnia bene exscripsisset Moreschini, C et D ex eodem exemplari pendere probabile videretur: mihi tamen libros B et D diligentius conferenti apparuit D lectionem genuinam πάμπολλα praebere, B ante correctionem ἐκείνω habuisse. Restant soli 141d2 (sed nexum usitatum τε ἄμα uterque librarius suo Marte inferre potuit, cf. e. g. Theaet. 163c1; 169c2; Pol. 284d5) et 158c2 (ubi tamen ὀλιγοστόν vel tam C quam D uterque suo lapsu inferre potuit vel ex T W sumere; scito in B re vera ὀλιγοστόν legi). Quae cum ita se habeant, malo credere C D utrumque sua via ex B pendere.

2b. De exemplaribus recentioribus

Venio ad recentiores. Vat225 apographon libri B est:¹⁹ nam omnes errores codicis B in Vat225 repraesentantur, quibus Vat225 multos novos addidit.²⁰

Exstant aliquot errores, qui in Cs103 D Par1810²¹ Sc Vat229²² deprehenduntur, vix in B C Vat225:

133d7 ἐκείνου] ἢ Cs103 D Par1810 Sc Vat229 135a1 ἔχειw] ἔχει
Cs103 D Par1810 Sc Vat229 136a7 ἀντά] ταῦτα Cs103 D Par1810
Sc Vat229 136e1 γὰρ] γὰρ ἀντὸ Cs103 D Par1810 Vat229 137a1
καὶ om. Cs103 D Par1810 Sc a.c. Vat229 165a4–5 φάντασμα] φάσμα
Cs103 D Par1810 Sc Vat229

19) Cf. Moreschini 1965, 173, Brockmann 1992, 85 sqq. de *Symp.*, Martinelli Tempesta 1997, 11 sqq. de *Lys.*

20) Ut, e. g.: 130b2 τὰ om. Vat225 132a2 ιδέα] ἡδέα Vat225 134a1 τὰ om. Vat225 136b2 εἰ μὴ] μὴ Vat225 136e3 οὖν om. Vat225 164e3 μὴ om. Vat225 165a7 ὡς τι] ὡς τις Vat225 166b2–3 τὰλλα οὔτε ἔστιν post πολλὰ (b3) ponit Vat225. Ubi B et C D dissident (cf. locos a me nuper [p. 246] adlatos et Moreschini 1965, 171), Vat225 semper cum B facit.

21) Par1810, a Georgio Pachymere conscriptus, Procli *Commentarium in Parmenidem* continet, ubi lemmata *Parmenidis* ex D sumpta (cf. infra), rubro calamo conscripta, cum memoria aliunde (e libro deperdito Procli Σ appellato) deprompta (et alio calamo exarata) miscentur, cf. Luna / Segonds 2007, CCCLXVIII sqq. Scito me semper de lemmatibus rubro calamo scriptis vel de continuatione Pachymeris loqui: nam Procli *Commentarius* cum 142a desinit, postea Pachymeres *Parmenidem* sine intermissione conscripsit (tum etiam libro D plerumque fretus).

22) Huic gregi accedit Cs78, qui sine dubio ex Par1810 fluxit (cfr. infra), sed particulam tantum *Parm.* habet, ubi nullus error, qui ex D originem ducat, apparet.

Alii errores religant solos **Cs78 Cs103 Par1810 Vat229**:

126c5 εἶπον] εἶπον ἐγὼ **Cs78 Cs103 Par1810 Vat229** 126c8 ἱππικῆ] τῆ ἱππικῆ **Cs78 Cs103 Par1810 Vat229** 127c4 τότε] om. **Cs78 Cs103 Par1810 Vat229** 129b5 ταῦτά ταῦτα] ταῦτα πάντα **Cs103 Par1810 Vat229** 129c4 λέγων] λέγω **Cs103 Par1810 Vat229** 129e3 θαυμαστῶς] θαυμαστῶς ἔφη **Cs103 Par1810 Vat229** 133b7 ὁ ἀμφισβητῶν om. **Cs103 Par1810 Vat229** 164c2 εἶναι om. **Cs103 Par1810 Vat229**

Vide hos errores singulares librorum **Cs103 Vat229**:

127c2 τινὰς μετ' αὐτοῦ om. **Cs103** 128c3 σε] σου **Cs103** 128d5 τοιαύτην] ταύτην **Cs103** 128e3 κακῶς] καλῶς **Vat229** 130a2 αὐτὸς] αὐτὸν **Vat229** 130c2 ἀνθρώπου ἢ] ἀν. καὶ **Cs103** 130c5 γελοῖα] γελοῖον **Vat229** 132a3 πάντα] πάντων **Cs103** 133b6 ψεύδεται] ψεύσεται **Cs103** 164d4 αὐτοῦ] αὐτοῖς **Cs103** 165b3 αὐτῶν ἐκάστου] ἐκάστου αὐτῶν **Vat229**

Cum nullus error separativus inter **Par1810** et (**Cs78**) **Cs103 Vat229** exstet, crederes **Cs78 Cs103 Vat229**, unumquemque sua via, ex **Par1810** pendere.²³ Hoc sine dubio verum est de **Cs78 Cs103**;²⁴ quod ad **Vat229** attinet, librarium textum *Parm.* e lemmatibus libri **Par1810** (qui, ne fallaris, *Parm.* perpetuum usque ad 142a non continet) consarcinasse, erunt fortasse quibus dubium videbitur, cum laboriosius sit textum continuum ex lemmatibus componere. Sed ceteros dialogos **Vat229** ex **Par1810** descripsit, cuius etiam ordinem servavit,²⁵ unde arbitror *Parmenidem* codicis **Vat229** ex lemmatibus libri **Par1810** (quae facile dignoscuntur, cum rubro colore conscripta sint) et “continuatione” Pachymeris ortum esse (cf. adn. 21).

Iam inquirendum unde Georgius Pachymeres lemmata *Parm.* et textum “continuationis” deprompserit: ipsum cum **D** aliquatenus consentire iam supra monstravimus,²⁶ sed **Par1810** haud raro cum **D** non facit:

23) Ut credit Moreschini 1965, 175: **Cs78 Cs103 Vat229** nullum errorem communem habent praeter a **Par1810** acceptos.

24) Scito **Cs78** et **Cs103**, utrumque sua via, alia quoque ex **Par1810** exscripsisse, ut Hermiam (cf. Lucarini / Moreschini 2012, XXXIV sqq.) et Proclum (cf. Luna / Segonds 2007, CLXXXII sqq.).

25) Cf. Brockmann 1992, 107.

26) Cf. etiam Luna / Segonds 2007, CCCLXX–CCCLXXXII: “Dans sa réécriture et réélaboration des lemmes Pachymère a utilisé le ms. **D** de Platon. [...] L'utilisation du ms. **D** par Pachymère est aussi confirmée par le fait que le texte du Ps.-

126b5 ἔφη habent T W Cs78 Cs103 Par1810 Vat229 : om. B C D Sc
 Vat225 128b5 δοκεῖν om. soli D Sc a.c. 129d3 πολλὰ] καὶ πολλὰ
 soli D Sc 129e5 ταύτην habent T W Cs103 Par1810 Vat229 : om. B C
 D Sc Vat225 130b4 ἔχομεν] μετέχομεν soli D Sc 130b7 τοιάδε T W
 Cs103 Par1810 Vat229 : τοιαῦτα B C D Sc Vat225 130d2 ἦ in D de-
 letum est, om. Sc, habent ceteri libri 131b3 (ἦ) ante μία addunt soli
 D^{corr} Sc 132a6 αὐ T W D^{corr} Cs103 Par1810 Vat229 : αὐτοῦ B C D
 Vat225 133a7 ὡς habent T W D^{corr} Cs103 Par1810 Vat229 : om. B C
 D Vat225 134e6 (ἦ) post λόγος addunt soli D^{corr} Sc 135d7 οὗτος
 T W Cs103 Par1810 Vat229 : οὕτως B C D Sc Vat225 137b7 ἄμια]
 ἄλλως soli D^{corr} Sc 165c2 ὄξυ νοοῦντι T W Par1810 Vat229 : ὄξύνον-
 τι B C D Vat 225 : ὄξύναντι Sc

Ubi **Par1810** et **D** dissident, libri **Par1810** lectionem Pachymeres aut ipse invenit aut aliunde sumpsit;²⁷ videtur Pachymeres **D** ante correctionem sub oculis habuisse, quippe ubi **Par1810** cum **D^{corr}** eatenus consentit, qua lectio etiam in **W**, unde sine dubio **Par1810** aliqua sumpsit,²⁸ legitur (132a6, 133a7).

Venio ad ultimum classis primae testem, librum Moreschinio omnino ignotum, scilicet **Sc**. Ad originem huius libri intelligendam, sufficit ut tabulam, quam ultimam protuli, et eam, quae errores librorum **Cs103 D Par1810 Sc Vat229** continet (p. 247), inspicias: videbis enim codicem **Sc** omnes libri **D** lectiones habere, etiam ubi **Par1810** alia praebet (ut 128b5, 129d3, 130b4, 130d2, 131b3, 134e6, 137b7). Cum **Sc** multos errores singulares habeat, error vero separativus codicis **D** nullus exstet, velim mihi concedas **Sc** ex **D** descriptum esse.²⁹

Timée de Locres et ceus du *Criton*, du *Phèdre* et de la *République* contenus dans le ms. **A** [= **Par1810**] sont de copies du ms. **D**.”

27) Pachymerem nonnulla in *Symp.* suo Marte excogitasse monstravit Brockmann 1992, 96sq. Ego unum locum deprehendi, qui coniecturam Pachymeris redolet: 164c7 Οὕτω. – Καὶ ἀριθμὸς **TW** : οὕτω om. **B C D Vat225** : οὐδ’ ἀριθμὸς **Par1810**.

28) Cf. Moreschini 1965, 174. Exstant etiam errores, quos **Par1810** ex familia **W** (de qua infra agemus) sumpsit: 128c6 τῶν συμβεβηκότων τι] τι τῶν συμβεβηκότων **Cs103 Par1810 Vat229 W** cum progenie sua 130b2 χωρὶς δὲ] χωρὶς δὲ αὐ **Cs103 Par1810 Vat229 W** cum progenie sua.

29) Ecce errores aliqui Scorialensis: 126a3 ὁ om. **Sc** 127c1 καὶ om. **Sc** 130a4 ἐκάστου] ἐκάστῳ **Sc** 131b6 πολλαχοῦ] καὶ πολλαχοῦ **Sc** 133c5 εἶναι om. **Sc** 136a8 καὶ ... πολλὰ om. **Sc**. Etiam in *Symp.* **Sc** ex **D** descriptus est, cf. Brockmann 1992, 100sq.

Antequam de prima familia finem facio, addo mihi **D** conferenti duas coniecturas a correctore illatas obvenisse, quae viros doctos adhuc fefellerunt: 131b3 (ἦ) ante μία add. **D**^{corr} Sc 134e6 (ἦ) post λόγος add. **D**^{corr} Sc. Moreschini hanc Baitero illam Waddello tribuit: unde apparet a novo editore *Parm.* correctiones Marciani diligentius esse excutiendas.

3. De familiae alterius exemplaribus

Veniamus ad familiam alteram, cuius testes omnes ex **T** pendere iam diu constat. In hanc familiam cadunt (ut iam vidit Moreschini) **Ang Cs54 La59.1 La85.6 La85.9 Mal Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Mar4.54 Mon Neap Par1808 Par1809 Par1811 Par1812 ParCoi Scor T Vat227 Vat1030 Vat2218 VatBar Vin21 Vin80 Vin116 Zit**; quibus ego addam **Matr Olo Par1814 Par1815 VatOtt VatRos**. Innumeri sunt errores quos **T** omnibus libris nuper memoratis transmisit: scito fere omnes lectiones, quae in Moreschini apparatu libro **T** (cui persaepe **W** adgregatur) attribuantur, in laudatis quoque libris deprehendi.

3a. De exemplaribus quae ex **T** directe descripta sunt: *Par1808 et ParCoi*

Cognitiones gregis tam frequentis in universum bene intellexit Moreschini, opinatus ex **T** solum **Par1808** et **ParCoi** directe descendere, ceteros ex **Par1808** fluere; scito etiam libros huius classis Moreschinio ignotos e **Par1808** originem ducere, ut hi errores te docere poterunt, qui scilicet omnes ex **Par1808** manarunt:

130b5 ὅσα νυνδῆ] ὅσα δὴ νῦν **Par1808 Ang Cs54 La59.1 La85.9 Mal Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Matr Mon Olo Par1809 Par1811 Par1812 Par1814 Scor Vat1030 Vat2218 VatBar VatOtt VatRos Vin21 Vin116 Zit** : δὴ ὅσα νῦν **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**³⁰ 134c7 τὰλλα πάντα] πάντα τὰ ἄλλα **Par1808 Ang Cs54 La59.1 La85.6 La85.9 Mal Mar4.54 Matr Neap Olo Par1809 Par1811 Par1812 Par1814 Par1815 Scor Vat227 Vat1030 Vat2218 VatBar VatOtt VatRos Vin80** : πάντα ἄλλα **Mar184 Mar186 Mar189 Mar590**

30) Qua ex causa hi libri (**grex** **o**) differant a ceteris infra (p. 259 sqq.) intelleges.

31) Qua ex causa hi libri (**series** **Y**) differant a ceteris infra (p. 256 sqq.) intelleges.

Mon Vin21 Vin116 Zit³¹ 136b7 ὡς οὐκ] οὐκ Par1808 Ang Cs54 La59.1 La85.6 La85.9 Mal Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Mar4.54 Matr Mon Neap Olo Par1809 Par1811 Par1812 Par1814 Par1815 Scor Vat227 Vat1030 Vat2218 VatBar VatOtt VatRos Vin21 Vin80 Vin116 Zit 137b2 ἐμοῦ] ἐμοῦ Par1808 Ang Cs54 La59.1 La85.6 La85.9 Mal Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Mar4.54 Matr Mon Neap Olo Par1809 Par1811 Par1812 Par1814 Par1815 Scor Vat227 Vat1030 Vat2218 VatBar VatOtt VatRos Vin21 Vin80 Vin116 Zit 164d5 ἄν εἴη] εἴη ἄν Par1808 Ang Cs54 La59.1 La85.6 La85.9 Mal Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Mar4.54 Matr Mon Neap Olo Par1809 Par1811 Par1812 Par1814 Par1815 Scor Vat227 Vat1030 Vat2218 VatBar VatOtt VatRos³² Vin21 Vin116 Zit

Vides hos libros nonnullis erroribus religari, quorum in partem non venit **ParCoi**: qui cum omnes libri **T** errores et nonnullos novos praebeat, velim concedas **ParCoi** ex **T** descriptum esse.³³ **Par1808**, qui ceteris huius classis codicibus aetate praestat, nullum errorem separativum, qui a recentioribus scilicet vitetur, habet: unde Parisinum patrem prolis tam copiosae esse iure concluderunt viri docti.³⁴

Ut admonuit Moreschini, progenies **Parisini1808** in quinque greges sese dispersit, **Laurentiani** scilicet **59.1**, **Angelicani**, **Parisini1809**, **Scorialensis y I 13**, gregem **ω**.

*3b. De exemplaribus ex Par1808 pendentibus:
La59.1, Ang, Par1809*

Ut a **La59.1** incipiamus, ex hoc libro **La85.9** descriptum esse iam Moreschinio constabat;³⁵ sed **La85.9** fratrem iuniorem, Mores-

32) **Vin80** hic deest, quia hoc loco interpolavit (cfr. p. 260).

33) Errores singulares libri **ParCoi** hos deprehendi: 126b7 τὴν] τὴν καὶ **ParCoi** 129c6 νυνδῆ] δῆ νῦν **ParCoi** 131c2 ἄρα οὐκ] ἄρ' οὖν **ParCoi** 135a5 λέγειν] καὶ λέγειν **ParCoi** 136c5 οὖν om. **ParCoi**. Librum **ParCoi** ex **T** descriptum esse contendunt etiam Berti 1969, 413–414 de *Crit.*, Murphy 1990, 318sq. de *Charm.*, Brockmann 1992, 157sq. de *Symp.*, Martinelli Tempesta 1997, 39sq. de *Lys.*, Díaz de Cerio / Serrano 2001, 368–370 de *Gorg.* De *Parm.* vide iam Moreschini 1965, 178.

34) Cf. e. g. Berti 1969, 417sq. de *Crit.*, Brockmann 1992, 168sq. de *Symp.*, Martinelli Tempesta 1997, 82sq. de *Lys.*, Ferroni 2006, de *Ione*.

35) Moreschini 1965, 181; omnes dialogos **La85.9** ex **La59.1**, ut videtur, transcripsit, cf. de *Charm.* Murphy 1990, 329, de *Symp.* Brockmann 1992, 230sq., de *Hip. ma.* Vancamp 1995, 24, de *Hip. mi.* Vancamp 1996, 38, de *Lys.* Martinelli Tempesta 1997, 114sq., de *Theag.* Joyal 1998, 16–17, de *Gorg.* Díaz de Cerio / Serrano 2001, 364sq., de *Ione* Ferroni 2006, 32–33, de *Men.* Vancamp 2010, 27, de *Rep.* Boter 1989, 138sq. De **La85.9** nuperrime egit Carlini 2016.

chinio omnino ignotum, habuit, scilicet **VatRos**. Vide sis hanc tabulam:

132b1 μεγάλη] μάλα **La59.1 La85.9 VatRos** 133b4 μηδὲ] μὴ **La59.1 La85.9 VatRos** 136a7–b1 πρὸς τε αὐτὸ καὶ πρὸς τὰ πολλά· καὶ αὐὲ μὴ ἔστι πολλά, πάλιν σκοπεῖν τί συμβήσεται καὶ τῷ ἐνὶ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα· καὶ αὐθις] πρὸς αὐτὸ καὶ πρὸς ἄλληλα καὶ αὐθις **La59.1 La85.9 VatRos** 136e6 τοῦ] τὴν **La59.1 La85.9 VatRos** 137b2 παίζειν] παίζων **La59.1 La85.9 VatRos** 165c2 καὶ om. **La59.1 La85.9 VatRos**

Cave ne credas **VatRos** e **La85.9** descriptum esse, cum in hoc libro aliquot errores inveniantur ab illo vitati:

28c4 ὡστε] ὅτι **La85.9** 129d3–4 φήσομεν αὐτὸν πολλά καὶ ἐν] πολλά καὶ ἐν φήσομεν αὐτὸν **La85.9** 133d2 εἶναι ἕκαστα] ἕκαστα εἶναι **La85.9**

Ecce nunc errores singulares Rossiani:

130e3 ὅτε] οὔτε **VatRos** 134a10 ἂν ἀληθείας εἶη] ἀληθείας εἶη ἂν **VatRos** 134d3 οὐ] οὖν **VatRos** 136c3 αὐτὰ] αὐτὸ **VatRos** 136e3 ὦ om. **VatRos** 165b1 ἄλλη] ἄλλο **VatRos**

Necesse est igitur ut credamus **La85.9** et **VatRos** utrumque sua via ex **La59.1** descendere.³⁶

Venio ad **Ang**, cuius patrem (**Par1808**) quidem agnovit Moreschini, progeniem vero omnino ignoravit. Exstant enim tres libri, qui ex **Ang** fluxerunt, scilicet **Matr Par1814 VatOtt**:

128c3 μὲν] μὲ **Ang VatOtt** 129d5 ὁμολογοῖμεν] ὁμολογῶμεν (-οῖ- s.l.) **Ang VatOtt** 130e4 δοκεῖ σοι] δοκοῦσαι **Ang Matr Par1814 VatOtt** 131b8 τὸ] τὸ **Ang VatOtt** 133a2 γιγνόμενον] γιγόμενον **Ang VatOtt** 133d1 ἡμεῖς] ὑμεῖς **Ang Matr Par1814 VatOtt** 137a7 λέγει] λέγοι **Ang Matr Par1814 VatOtt** 137b4 ἐν τί] ἔτι **Ang VatOtt** 137b7 καὶ ἂ] ἂ **Ang Matr Par1814 VatOtt** 165e5 γὰρ] γὰρ τοῖς **Ang^{corr} Matr Par1814** 165c8 προσελθόντι] προσελθόντα **Ang** (sed -i suprascr.) **Par1814** a.c.

VatOtt omnes errores antigraphi perversa quadam diligentia expressit,³⁷ **Matr** et **Par1814** levissimos sustulerunt. Cum errores se-

36) Etiam in *Crit.*, *Charm.*, *Gorg.* **VatRoss** ex **La59.1** originem ducit, cf. Berti 1969, 429–430, Murphy 1990, 329, Díaz de Cerio / Serrano 2001, 364 sqq. In *Symp.* res se aliter habet, cf. Brockmann 1992, 115 sqq.

37) Etiam in *Lys.* **VatOtt** hoc modo se gessit (cfr. Martinelli Tempesta 1997, 101 sqq.); scito ultimam partem dialogi in **VatOtt** non extare (hac ex causa duo errores, qui tabulam concludunt, **VatOtt** non habet).

parativos inter **Ang** et **Matr Par1814 VatOtt** non invenerim, pro comperto habeo tres libros ex **Ang** fluxisse.³⁸ Ceterum **Par1814** et **Matr** aliquot errores habent, qui neque in **Ang** neque in **VatOtt** inveniuntur:

126b6 οἴδε ... φιλόσοφοι om. **Matr Par1814** 127a7 τὸν om. **Matr Par1814** 131b1 χωρὶς οὖσιν] χωροῦσιν **Matr Par1814** 132a3–5 ἡγῆ ... μέγα om. **Matr Par1814** 132a9 τε τὸ] τότε **Matr Par1814** 132d5 μὴ om. **Matr Par1814** 134a1 αὐτὰ] ἑαυτὴν **Matr Par1814** 165e3 οὖν om. **Matr Par1814** 166a2–3 οὐδὲν] ... ὄντων om. **Matr Par1814**

Possis suspicari **Par1814**, utpote recentiorem, e **Matr** descendere, sed obstant aliquot errores libri **Mat**, quos **Par1814** non habet: 128d5 διὰ] διὰ τὴν **Matr** 129c7 μετέχω] μετέχει **Matr** 129d6 διαίρηται] διαίρη **Matr**.

Crederem exemplar aliquod deperditum (**κ**) ex **Ang** descriptum esse, unde **Matr** et **Par1814** fluxerunt.³⁹

Ad tertium ordinem successionis codicis **Par1808** venio. Libros **Mal Par1809 Vat2218 VatBar** artissimo quodam necessitudinis vinculo religari iam vidit Moreschini, qui, cum contenderet **VatBar** e **Par1809**, **Vat2218** e **Mal** descriptum esse, quae inter **Par1809** et **Mal** ratio intercederet in dubio reliquit.⁴⁰ Ego huic

38) **Matr** et **Par1814** etiam *Crit.* ex **Ang** descripserunt, cf. Berti 1969, 426–427. *Symp.* vero Matritensis ex alio fonte hausit, cf. Brockmann 1992, 111 sqq.

39) Quaestio hic tangenda est, quam primus, quod sciam, temptavit Brockmann 1992, 202, qui animadvertit in *Symp.* correctiones codicis Angelicani nonnumquam cum grege **ω** facere (Brockmann opinatur correctorem Angelicani codice **La85.6** usum esse). Quod ad *Parm.* attinet, vide, quaeso, hos locos: 127c3 ἔτι] pro hoc verbo spatium vacuum in **Ang** : om. **grex ω** 128e5 οὐ pro hoc verbo spatium vacuum in **Ang** : om. **grex ω** 137c1 τοῦτο] τοῦτω **Ang^{corr}** **grex ω** 165c8 προσελθόντι] προσελθόντα **Ang** a.c. **grex ω** 165e5 πολλοῖς] τοῖς πολλοῖς **Ang^{corr}** **grex ω**. Ut vides, 137c1 et 165e5 opinionem Brockmanni confirmant, ceteri loci alia via explicandi sunt: cum in antigrapho Angelicani (**Par1808**) nihil inveniatur, ex quo omissiones (127c3, 128e5) vel error (165c8) oriri posset, ego equidem suspicor non solum correctorem, sed etiam primam manum Angelicani (quae sine dubio verba laudata omisit atque προσελθόντα scripsit, ut mihi Romae librum ipsum evolventi claruit) testem **gregis ω** sub oculis habuisse: hunc testem in *Symp.* librum **La85.6** fuisse Brockmanno libenter concedo, de *Parm.* ipso nihil autumare audeo.

40) Moreschini 1965, 179–180. De his libris cf. etiam Berti 1969, 430–431, Brockmann 1992, 209 sqq., Vancamp 1995, 21 sqq., Martinelli Tempesta 1997, 104 sqq., Ferroni 2006, 34 sqq., Vancamp 2010, 22 sqq.

gregi addo **Olo**, librum Moreschinio omnino ignotum.⁴¹ Hos libros (praeter **Olo** et **Vat2218**) librari satis diligentes conscripserunt, qui paucissimos errores novos intulerunt.⁴² Duo errores omnibus his codicibus communes sunt:

135c9 τέ τι] γέ τι **Mal Olo Par1809 Vat2218 VatBar** 137a1–2 πρεσβυ-
τέρω] πρεσβυτέρω καὶ **Mal Olo Par1809 Vat2218 VatBar**

Unus error religat hos omnes libros praeter **Olo**:

165a4 δόξετεν] δόξειας **Mal a.c. Par1809 a.c. Vat2218 VatBar**

Suspiceris **Olo** et **Par1809** (unde ceteri huius classis libri oriuntur, ut mox patebit) fratres esse, sed res incertissima est et, cum plerique censeant **Par1809** directe ex **Par1808** descriptum esse, ego negare non ausim **Olo** ex **Par1809** descendere.

Quattuor errores inveniuntur solum in **Mal Vat2218**:

127d1 αὐτός] αὐτόν **Mal Vat2218** 130c2 ἢ καὶ] καὶ **Mal Vat2218**
134a10 ἂν ἀληθείας] ἀληθείας ἂν **Mal Vat2218** 165d5 πάσας] πάσας
δὴ τὰς **Mal** : πάσας δὲ τὰς **Vat2218**

Cum **Mal** aetate **Vat2218** antecedit neque ullum errorem separativum praebet, **Vat2218** errores singulares multos exhibeat,⁴³ **Vat2218** e **Mal** descriptum esse credo.⁴⁴

Hos duos errores in solis **Par1809 VatBar** inveni:

130e2 σου om. **Par1809 a.c. VatBar** 133a2 τῶ] τὸ **Par1809 a.c. VatBar**

Cum Parisinus antiquior sit quam Barberinus neque ullum errorem separativum praebet, crederes **VatBarb** ex **Par1809** descen-

41) De **Olo** diffuse disputavit Ryba 1969, sed vir doctus (cui Moreschini opusculum ignotum erat) nihil de necessitudinibus cum ceteris libris dixit. In *Tim. Olo* frater libri **Scor** est, cf. Jonkers 2017, 271 sqq.

42) **Olo** haud paucos errores singulares exhibet: 127c1 οἶ] ἢ **Olo** 127e10 οἶει] εἶθι **Olo** 129a6 ὄντων ἀμφοτέρων] ἀμφοτέρων ὄντων **Olo** 129e5 αὐτὴν ταύτην] τοιαύτην **Olo** 131c5 φάναι om. **Olo** 135e6 τοῦτω] τοῦτο **Olo** 136b3 ὑποθεῖσιν] ὑποθεῖσιν **Olo**. Errores singulares libri **Vat2218** mox exscribam.

43) Vide sis: 127c6 τε] τὸ **Vat2218** 128e3 γ' om. **Vat2218** 132e6 τε] γε **Vat2218** 133c4 αὐτὴν] αὐτόν **Vat2218** 134c8 αὐτή om. **Vat2218** 134e8 μέντοι] μή τοι **Vat2218** 135a5–6 ἐλέγομεν] λέγομεν **Vat2218** 136c3 τε] γε **Vat2218** 136e1 τῆς om. **Vat2218** 136e8 δοκῶ] δοκεῖν **Vat2218**.

44) Ita credunt etiam de *Theag.* Joyal 1998, 14, de *Symp.* Brockmann 1992, 209sqq.

dere.⁴⁵ Quin communi opinioni, **Mal** scilicet et **VatBar** directe ex **Par1809** descriptos esse,⁴⁶ adquiescam obstant lectiones primae manus codicis **Par1809**: cur aliquot earum (130e2, 133a2) in apographo recentiore (**VatBar**) inveniuntur, vix in antiquiore (**Mal**)? Fortasse ex **Par1809** exemplar nunc deperditum (ϕ) descriptum est (quod correctiones ut 130e2, 133a2 non continebat) atque inde **VatBar** descriptus est.

*3c. De exemplaribus ex Par1808 pendentibus:
Scor et eius progenies*

Iam de **Scor** eiusdemque progenie agendum. Exstant aliquot errores, qui tantum in **Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Mon Par1811 Par1812 Scor Vat1030 Vin21 Vin116 Zit** inveniuntur:⁴⁷

127e2 δῆ om. **Scor Mar184 Mar186 Mar189 Mar590 Mon Par1811 Par1812 Vat1030 Vin21 Vin116 Zit** 131a4 ἦτοι om. **Scor Mar184 a.c. Mar186 a.c. Mar189 a.c. Mar590 Mon Par1811 Par1812 Vat1030 Vin21 Vin116 Zit** 131b7 ἔν om. **Scor Mar184 a.c. Mar186 a.c. Mar189 Mar590 Mon Par1811 Par1812 Vat1030 Vin21 Vin116 Zit** 131e4 ὄλα] τὰ ὄλα **Scor Mar186 a.c. Mar 189 a.c. Mar590 Mon Par1811 Par1812 Vat1030 Vin21 Vin116 Zit** 135c7 μοι om. **Scor Mar186 a.c. Mar 189 Mar590 Mon Par1811 Par1812 Vat1030 Vin21 Vin116 Zit** 165d1 τοῦ om. **Scor Mar 189 a.c. Mar590 Par1811 Par1812 Vat1030 Vin21 Vin116 : τῶ Mon Zit**

Ut iam vidit Moreschini, in grege tam celebri duo manipuli facile discernuntur, unus (qui *series Y* nuncupatur) de quo censentur **Mar184 Mar 186 Mar189 Mar590 Mon Vin21 Vin116 Zit**, alter in quem cadunt **Par1811 Par1812 Vat1030**. Vide sis (ceterum memento quae in adn. 47 admonui):

45) **VatBarb** satis diligenter conscriptus est atque raro erravit; equidem ego unum errorem singularem inveni: 129c3 *πάσχοντα] πάσχοντας VatBar*. Barberinianum ex **Par1809** in *Charm., Crit., Ione* et *Lys.* descriptum esse credunt Murphy 1990, 328–329, Berti 1969, 431, Ferroni 2006, 42–43, Martinelli Tempesta 1997, 111 sqq.

46) Cf. e.g. Martinelli Tempesta 1997, 107 sqq.

47) Noli admirari **Mar184 Mar186 Mar189** saepe erroribus eorum classis carere, cum hi libri, olim cardinalis Bessarionis peculium, contaminatissimi sint, cfr. Brockmann 1992, 133 sqq.

130b4 καὶ om. **Mar186** a.c. **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 130c6 ὅτι om. **Mar184** a.c. **Mar186** a.c. **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 133b1 ἡ ἀπορία] ἀπορία **Mar184** **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 133b5 δεῖν om. **Mar184** a.c. **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 133b7 τύχου] ἐντύχου **Mar186** a.c. **Mar189** a.c. **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 134b13 οὐκ om. **Mar184** **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 134c7 τὰλλα πάντα] πάντα ἄλλα **Mar184** **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 137b6 μοὶ om. **Mar184** **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 165d7 διελεθεῖν] διεξελεθεῖν **Mar184** **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 166b6 τι om. **Mar189** a.c. **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit**

128d5 εἰ πολλὰ] ἡ εἰ πολλὰ **Par1811** **Par1812** **Vat1030** 130d6 ὅταν] ἂν **Par1811** a.c. **Par1812** **Vat1030** a.c. 132b5 ψυχαίς] ψυχῆ **Par1811** **Par1812** **Vat1030** 136e1 τηλικούτω] τηλικούτων **Par1811** **Par1812** a.c. **Vat1030** 137c2 ἀποκρινουμένου] ἀποκρ. δὴ **Par1811** **Par1812** a.c. **Vat1030** 165a2 μὴν] μὴ **Par1811** a.c. **Par1812** a.c. **Vat1030** 165b4 δρῦπτεσθαι] δρῦπτεται **Par1811** **Par1812** **Vat1030**

Unus **Scor** neutri gregi accedit: cum **Scor** nullum errorem exhibeat a ceteris vitatum, verisimile est ceteros libros ex **Scor** descendere.⁴⁸

Nunc **series Y** in ordinem redigenda est, cuius progenitorem **Vin21**⁴⁹ esse, ex quo **Mar590** descriptus est, unde postea **Mar189** originem duxit, ex quo **Vin116** et **Mar186** descripti sunt, luculenter monstravit Moreschini.⁵⁰ Ex **Mar186** descendit **Mar184**, a Ioanne Rhoso cardinali Bessarioni conscriptus; etiam **Mar189** **Mar186** fuerunt in possessione Bessarionis, qui **Mar189** a magistro suo Georgio Gemisto Plethone acceperat.⁵¹ In **Mar189** nonnulli errores antigraphi sublatis sunt, partim in ipso textu partim in correctionibus, unde factum est ut menda, quae in **Vin21** **Mar590** deprehenduntur, in **Mar189** **Mar186** **Mar184** non amplius inveniuntur:

132d1 εἴδη B C D **Mar184** **Mar186** **Mar189**^{corr} **Scor** T W : δὴ **Mar189** a.c. **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit** 166b4 μὴν τὰ B C D **Mar189** **Mar186** **Mar184** **Scor** T W : μὴν γε **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116** **Zit**

48) Ut vidit Moreschini 1965, 181 sqq.; cf. etiam Berti 1969, 421 sqq. In *Symp.* res aliter se habet, cum **series Y** in primam familiam cadat, cf. Brockmann 1992, 68 sqq. Cf. etiam Díaz de Cerio / Serrano 2001, 341 sqq.

49) De hoc libro vide praecipue D'Acunto 1995.

50) Moreschini 1965, 182–183; de libris ex **Vin21** ortis cf. etiam Brockmann 1992, 122 sqq.

51) Ut vidit Brockmann 1992, 126–127.

Etiam **Mar184** **Mar186** multas correctiones exhibent ab ipso Bessarione inlatas, qui sine dubio eas partim ex aliis manuscriptis sumpsit. Quibus manuscriptis usus sit Bessarion difficillimum est dictu,⁵² cum correctiones ab ipso inlatae in plurimis libris inveniuntur. Quod ad *Parm.* attinet, ego duos locos alicuius momenti inveni:

133b5 δειν εἶναι] εἶναι **Mar186** **Mar189** **Mar590** **Mon** **Vin21** **Vin116**
Zit : εἶναι δειν corrector **Mar184** (ut videtur), sicut **Cs54** 135b6–7 εἰς
 πάντα ... ἐνὸς om. **Mar186** : addidit corrector, qui tamen pro μηδέ τι
 scripsit μηδέ, sicut in **Cs103** **Par1810** **Vat229**

Cum **Cs54** et **Cs103** in Abbatia Florentina temporibus Bessarioni asservarentur, unde Cardinalis libros mutuari solebat,⁵³ oritur suspicio virum doctissimum aliquas correctiones ex **Cs54** **Cs103** sumpsisse.

Ex **Vin21** sine dubio etiam **Mon** et **Zit** descendunt, cum omnes errores libri **Vin21** habeant, quibus nonnullos novos addunt. Moreschini (qui **Zit** non vidit) suspicatur **Mon** et **Zit** utrumque sua via directe ex **Vin21** descriptos esse, sed hoc certe falsum est, cum duo libri aliquot errores coniunctivos exhibeant, qui alibi non inveniuntur:

129b1 αὐτὰ τὰ] τὰ αὐτὰ **Mon** **Zit** 131d9 μεῖζον om. **Mon** **Zit** 132e7
 ἀναφανήσεται] φανήσεται **Mon** **Zit** 134b6 γε om. **Mon** **Zit** 165e3
 γὰρ om. **Mon** **Zit**

Zit aliquot errores singulares exhibet:

131e5 εὐκολον] εὐλογος **Zit** 133b7 ἔμπειρος] ἔμπορος **Zit** 165a5
 εἰκός] εἰκότος **Zit** 166b1 ἐν om. **Zit**

Cum **Mon** nullum errorem a **Zit** vitatum exhibeat, velim mihi concedas **Zit** ex **Mon** descriptum esse.⁵⁴

Venio ad alteram libri **Scor** progeniem, scilicet **Par1811** **Par1812** **Vat1030**. **Vaticanum** 1030 e **Par1811** descriptum esse contendit Moreschini 1965, 184 uno errore fretus (136e1 τηλικούτων pro τηλικούτω), sed, ut iam vidimus (p. 256), hic error in **Par1812** quoque invenitur, unde in hac causa ad partes vocari nequit. Ego duos errores coniunctivos inter **Par1811** et **Vat1030** deprehendi:

52) Cf. Brockmann 1992, 139sqq., Martinelli Tempesta 1997, 70sqq.

53) Cfr. Manfredini 1994, 41.

54) Quod etiam de *Symp.* Brockmann 1992, 125, verum est.

129a7 αὐτὰ om. **Par1811** **Vat1030** a.c. 130d1 εἴτε] ἔτι **Par1811**
Vat1030 a.c.

Errores quosdam singulares **Par1812** et **Vat1030** praebent, vix **Par1811**:

127b4 καὶ χαρίεντα] χαρίεντα **Par1812** 128d2 οὖν] αὖ **Par1812**
 128e5 εἶδος] τὸ εἶδος **Par1812** 129c3 πάθη] πάθοι **Vat1030** 132a2
 δοκεῖ ἰδέα] ἰδέα δοκεῖ **Vat1030** 132d9 ἐνὸς om. **Par1812** 137a1 τὸ]
 καὶ τὸ **Par1812** 164d2 λάβη] λαμβάνη **Vat1030** 164e2 περιττὰ post
 αὐτοῖς ponit **Par1812**

Eliceres **Par1811** et **Par1812**⁵⁵ ex exemplari quoddam deperdito (**δ**)
 descriptos esse, **Vat1030** e **Par1811**.⁵⁶

Pater igitur *seriei Y* (scilicet **Vin21**) et **δ** pro fratribus habendi
 sunt, qui ex **Scor** originem ducunt. Moerschini adfirmat **Scor**
 correctum esse a viro docto, qui aliquot lectiones ex prima familia in-
 tulerit.⁵⁷ Sententiae libenter adstipulor addoque multas Scorialensis
 correctiones in *serie Y* inveniri, vix in apographis codicis **δ**. Vide
 sis hanc tabulam:

133d5 λέγεις om. **Scor** a.c. **Par1811** **Par1812** a.c. **Vat1030** 134e1 ἡ ἐπι-
 στήμη] ἡ om. **Scor** a.c. **Par1808** **Par1811** **Par1812** a.c. **T** **Vat1030** **W**
 134e2 τε om. **Scor** a.c. **Par1811** **Par1812** a.c. **Vat1030** 135b5 γέ τις δὴ]
Scor^{corr} **B C D series Y** : δὴ γέ τις **Scor** a.c. **Par1808** **Par1811** **Par1812**
T **Vat1030** 135b7 μηδέ τι **Scor**^{corr} **B C D series Y** : μηδ' ὅτι **Scor** a.c.
Par1808 **Par1811** **Par1812** **T** **Vat1030** 135c7 καθορῶν] καθορῶν
Scor^{corr} **series Y** 136b6–7 ὅτου ἂν **Scor**^{corr} **B C D series Y** : ὅτου οὖν
Scor a.c. **Par1808** **Par1811** **Par1812** **T** **Vat1030** 165e2 πάλιν om. **Scor**
 a.c. **Par1808** **Par1811** **Par1812** **T** **Vat1030** 166a6 οὐδὲ] οὐ **Scor** a.c.
Par1811 **Par1812** **Vat1030**

Ut vides, corrector Scorialensis multa menda sustulit, quae vel ex
 ipso **Scor** (133d5, 134e2, 135c7, 166a6), vel ex **T** (134e1, 135b5,
 135b7, 136b6–7, 165e2) originem ducebant; cum hae correctiones
 omnes in *serie Y* inveniantur, nulla in **δ**, credo hunc librum ex **Scor**
 ante eius correctionem descriptum esse, **Vin21** post correctionem.

55) Mihi **Par1812** conferenti obvenerunt correctiones quaedam, quas sine
 dubio librarius ex **Par1810** vel eius affini traxit, ut 132a10 καὶ ἐπὶ τούτοις αὖ πᾶσιν]
 καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις ἀμφοῖν **Par1810** cum progenie sua **Par1812**^{corr}.

56) Res ita se habet etiam in *Charm.* (Murphy 1990, 321–322), *Symp.* (Brock-
 mann 1992, 178sqq.); cf. etiam Berti 1969, 420–421, Joyal 1998, 24sqq., Díaz de
 Cerio / Serrano 2001, 346–347.

57) Moerschini 1965, 182. Hoc non accidit in *Crit.*, cf. Berti 1969, 421 adn. 2.

3d. De exemplaribus ex *Par1808* pendentes: grex ω

Ultimam **Parisini 1808** propaginem adgredior, **gregem** scilicet a viris doctis ω appellatum (quem nos in stemmate π appellabimus, ne cum archetypo confundatur!). Libri **Cs54 La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** hunc gregem constituunt,⁵⁸ vide hos errores:

127b2 δὴ om. **Cs54 La85.6 Mar4.54** a.c. **Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 128a7 ἐξαπατῶν] ἐξαπατῶν **Cs54 La85.6** a.c. **Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** a.c. 128d5 ἦ om. **Cs54 La85.6 Mar4.54** a.c. **Neap Par1815 Vat227**
 129c2 ὄντα om. **Cs54** a.c. **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 129e5 ἔχοι] ἔχει **Cs54 La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 130b1 ἀγασθαι om. **Cs54** a.c. **La85.6 Neap Par1815 Vat227**
 132d5 τε] τι **Cs54 La85.6** a.c. **Mar4.54** a.c. **Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 133e1 δεσπότης ὁ] δεσπότης καὶ **Cs54 La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** a.c. 136b5 περὶ στάσεως] στάσεως **Cs54 La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 136c3 πρὸς ἄλλο] ἄλλο **Cs54 La85.6 Mar4.54** a.c. **Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 166c5 φαίνεται] φαίνεται **Cs54 La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227**

De horum codicum necessitudinibus nihil fere constabat Moreschini; quod ad *Symp.* attinet, Brockmann 1992, 198 sqq., optimis, ut solet, argumentis fretus, opinatur **La85.6 Mar4.54 Neap Vat227** (nam **Par1815 Vin80** *Symp.* non habent) ex exemplari deperdito, quod apographon libri **Cs54** erat, descriptos esse. Ego rem ita se habere etiam in *Parm.* aliquamdiu cogitavi, cum multos errores invenissem, qui omnes huius gregis libros religarent excepto **Cs54**:

128e5 οὐ om. **La85.6 Mar4.54** a.c. **Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 134a6–8 πάνυ ... ἐπιστήμη om. **La85.6** a.c. **Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** a.c. 135c4–5 καλουμένης ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀδολεσχίας] καλουμένης ἀδολεσχίας ὑπὸ τῶν πολλῶν **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 137a7 δὴ ἀρξόμεθα] διαρξόμεθα **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 137b6 εἰπεῖν, μοι] μοί, εἰπεῖν **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80**
 164b4 λέγωμεν] λέγομεν **La85.6** a.c. **Mar4.54 Neap Par1815 Vat227**
 164b7 αὐτῷ] αὐτὸ **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227**
 165a7 αὐτῶν] αὐτὸν **La85.6 Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** a.c. 165c7 ἀποστάντι] ἀποστάντα **La85.6** (sed -ι suprascr.) **Mar4.54** a.c. **Neap** (sed -ι suprascr.)

58) Hi libri (vel pars eorum) etiam in aliis dialogis eandem memoriam redundant, cf. Berti 1969, 418 sqq., Brockmann 1992, 198 sqq., Manfrin 2017, 48 sqq. Quod ad *Parm.* attinet, cf. Moreschini 1965, 184–185 (qui tamen **Par1815** non vidit).

Par1815 165c8 προσελθόντι] προσελθόντα **La85.9** (sed -i suprascr.)
Mar4.54 a.c. **Neap** (sed -i suprascr.) **Par1815 Vat227** 165e5 γὰρ πολ-
 λοίς] τοῖς πολλοῖς **La85.6 Neap Vat227** : γὰρ τοῖς πολλοῖς **La85.6^{corr}**
Neap^{corr} Par1815

Exstant nihilominus aliquot errores separativi inter **Cs54** et ceteros libros, quorum causa suspicor Laurentianum **Cs54** et patrem (**ε**) ceterorum **gregis o** codicum fratres fuisse:⁵⁹

131b2 αὐτὸ] αὐτῇ **Cs54** 132c8 αὐ] οὖν **Cs54** 133b5 δεῖν εἶναι] εἶναι
 δεῖν **Cs54** 135b4 λέγεις] λέγοις **Cs54**

Neap Par1815 Vin80 artiore vinculo astringuntur:

129b3 οὐδὲν] οὐ **Neap Par1815 Vin80** a.c. 131a6 πῶς om. **Neap**
Par1815 Vin80 a.c. 131c9 ἐν om. **Neap Par1815 Vin80** 132c11 νοή-
 ματα] νοήματι **Neap Par1815** 132c3 τοῖς] γὰρ **Neap Par1815** 136a2
 καὶ εἰ om. **Neap Vin80** a.c. : εἰ **Par1815** 136c5 ἡμεν] ἡμῶν **Neap**
Par1815 Vin80 a.c. 166c3–4 εἶτε μὴ ἔστιν om. **Neap Par1815**

Qua ex causa **Vin80** errores codicum **Neap Par1815** interdum non admittat, difficile est dictu; ego deprehendi aliquot errores, qui **Vin80** cum **W** eiusque apographis religant:

164c7 ἐν om. **Vin80 W** eiusque progenies 165b5 λάβη] λάβοι **Vin80 W**
 eiusque progenies 165e7 πολλὰ] πολλὰ ἐστὶν **Vin80 W** eiusque pro-
 genies

Credo in ultima parte dialogi **Vin80** aliquo teste familiae **W** usum esse, unde suspiceris etiam alibi alium memoriae fontem librario praesto fuisse, quo adhibito errores congregum vitaret. Quod ad **Neap** et **Par1815** attinet, cum hic omnes illius errores admittat, quibus nonnullos novos addit, eius filius esse mihi videtur.⁶⁰

Hactenus probabilissima de **grege o** potui proferre; quae vero ratio inter **La85.6** et ceteros libros intercedat, qua necessitudine

59) Etiam in *Euthyph.* res ita se habet, cf. Manfrin 2017, 52; aliter in *Symp.*, cf. Brockmann 1992, 198 sqq.

60) Hi sunt errores singulares libri **Par1815**: 128c1 καίτοι] καίτοι γε **Par1815** 128e4 ἀποδέχομαι] ὑποδέχομαι **Par1815** 131c8 μείζον] μείζονα **Par1815** 131e1 πρὶν] πᾶν **Par1815** 131e7 ἔχεις] ἔχει **Par1815** 132c11 νοήματα] νοήματι **Par1815** 133c5 φάναι om. **Par1815** 136a2 καὶ om. **Par1815** 164b6 λέγοιτο] λέγομεν **Par1815**. Etiam in *Gorg.* **Par1815** ex **Neap** pendet (cf. Díaz de Cerio / Serrano 2001, 355). Certe explodenda est opinio Moreschini (1965, 184 adn. 93), scilicet **Par1815** ex **La85.6** descriptum esse.

Mar4.54 et **Vat227** religentur, parum liquet. Exstant duo loci, ubi **La85.6** depravationem a **Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** admissam vitat:

135a1 εἰ om. **Mar4.54** a.c. **Neap Par1815 Vat227** a.c. **Vin80** a.c.
 136b6–7 ὅτου ἄν ἀεὶ] **B C D** : ὅτου οὖν ἀεὶ **T Par1808 Par1809 Ang**
La59.1 Sco Cs54 La85.6 : ὅτιοῦν ἀεὶ **Neap Par1815 Vin80** : ὅτοοῦν ἀεὶ
Mar4.54 Vat227

Cum **La85.6** nullum errorem admittat a ceteris vitatum, suspicari possis **Mar4.54 Neap Par1815 Vat227 Vin80** e **La85.6** originem ducere; cui opinioni accederem, nisi Berti (1969, 419–420) monstrasset *Critonem* codicis **La85.6** diligentia librarii, vix memoriae sinceritate ceteris **gregis** **ο** testibus praestare. Haereo dubius neque certiora de **Mar4.54** et **Vat227** proferre possum: soli **Mar4.54** et **Vat227** memoriam neque puriorem, ut **Cs54** et fortasse **La85.6**, neque prorsus corruptam, ut **Neap Par1815 Vin80**, praebent; adde **Mar4.54** et **Vat227** partim ab eodem librario conscriptos esse:⁶¹ suspicaris duos libros aliquo vinculo religari, sed errores coniunctivi desunt. **Vat227** aliquot errores habet a **Mar4.54** vitatos,⁶² qui monstrant **Mar4.54** a **Vat227** descriptum esse non posse. **Mar4.54** quoque aliquot errores habebat, sed nescio quo tempore diligenter sublatis sunt.⁶³ 129c3–4 verbum ὄντα **grex** **ο** omisit; **Mar4.54** (prima manus, ut mihi videtur) animadvertit verbum desiderari atque id post πολλὰ addidit; cum hoc additamentum in **Vat227** non reperia-
 tur, **Vat227** e **Mar4.54** pendere non credo.

4. De librorum familia quae tertia nuncupatur

Veniamus ad classem librorum tertiam (vel, ut melius dicamus, ad classis alterius ramum alterum), cuius agmen ducit notissimus ille Vindobonensis (**W**). Ut iam vidit Moerschini, sex codices e **W**

61) Cf. Brockmann 1992, 205–206.

62) 127c1 τε om. **Vat227** 129a4 ὄσον om. **Vat227** 130a4 τόν τε] ποτε **Vat227** 131e4 δυνάμενα] ἀδυνάμενα **Vat227** 132c3 ὁμοιώματα] ὁμοιότατα **Vat227** 133c6 μὲν om. **Vat227**.

63) Ut, e.g., 126a3 τῆς χειρὸς om. **Mar4.54** a.c. 130a–b ἄξιος εἰ om. **Mar4.54** a.c. 134b11 εἰδῶν om. **Mar4.54**.

originem ducunt: **AmbrD56 AmbrD71 Est La80.7 Lob Vat1029**.⁶⁴
Ego hos errores coniunctivos horum librorum deprehendi:

126b2 μέμνημαι] μνημονεύω **Amb56 Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029 W**
a.c. 126c9 οίχεται] έρχεται **Amb56 Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029 W**
a.c. 127b2 πρεσβύτην] πρεσβύτερον **Amb56 Amb71 Est La80.7 Lob**
Vat1029 W 128c6 τῶν συμβεβηκότων τι] τι τῶν συμβεβηκότων **Amb56**
Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029 W 129c6 χωρίς] αὐτὰ χωρίς **Amb56**
Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029 W 131a4 μέρους] μέρος **AmbrD56**
AmbrD71 Est La80.7 Lob Vat1029 W 164c7 ἔν om. **AmbD56**
AmbD71 Est La80.7 Lob Vat1029 W a.c. 165e7 πολλά] πολλά ἔστι
AmbrD56 AmbrD71 Est La80.7 Lob Vat1029 W

Lob et Vat1029 utrumque sua via directe ex **W** descriptos esse censet Moreschini, sed vir doctissimus **Lob** non inspexit. Ego quinque errores inveni, qui, cum a **W** non admittantur, tam in **Lob** quam in **Vat1029** inveniuntur:

129a4 καὶ om. **Amb56 Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029** 133b6 ταῦτα]
τοιαῦτα **AmbD56 AmbD71 Est La80.7 Lob Vat1029** 135c1 τρέψει]
τρέψοι **Amb56 Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029** 164b4 δὴ] δὲ **Amb56**
Amb71 Est La80.7 Lob Vat1029 165b5 λάβη] λάβοι **AmbD56**
AmbD71 Est La80.7 s.l. Lob Vat1029

Cum res ita se habeant, nemo contendet tam **Lob** quam **Vat1029** e **W** directe descendere. **Lob et Vat1029** eodem fere tempore exarati sunt,⁶⁵ unde uterque alterius apographon esse possit, sed cum **Vat1029** (una cum **Amb56 Amb71 Est et La80.7**) multos admittat errores a **Lob** vitatos (quos mox videbis), singulares vero errores libri **Lob** vix inveniuntur, efficitur ut **Vat1029** ex **Lob** descriptus sit.⁶⁶ Exstant aliquot errores Vaticano librisque recentioribus (**Amb56 Amb71 Est La80.7**) communes:

127b4 τότε εἶναι] εἶναι τότε **Amb56 Amb71 Est La80.7 Vat1029**
129c3 θαυμάζειν] θαυμάσαι **Amb56 Amb71 Est La80.7 Vat1029**
130a7 εἰπεῖν] εἰπεῖν αὐτὸν **Amb56 Amb71 Est La80.7 Vat1029** 130c1
ἡμεῖς om. **Amb56** a.c. **Amb71 Est La80.7** a.c. **Vat1029** 131a9 ὃ Παρ-
μενίδη post εἶναι ponunt **Amb56 Amb71 Est La80.7 Vat1029** 135e5

64) Moreschini 1965, 176 sqq.

65) Fortasse ab eodem librario, cfr. Brockmann 1992, 238. De **Lob** vide praecipue volumen miscellaneum Studi su codici e papiri (1992).

66) Res ita se habet etiam in *Charm.* (Murphy 1990, 332–333), *Hip. ma.* (Vancamp 1995, 47), *Hip. mi.* (Vancamp 1996, 43–44), *Ione* (Ferroni 2015, 33–34), *Lys.* (Martinelli Tempesta 1997, 124 sqq.), *Symp.* (Brockmann 1992, 237 sqq.).

καὶ ἀνόμοια om. **Amb56** a.c. **Amb71 Est La80.7 Vat1029** 164c6 ὄγκοι
ἔσονται] ἔσονται ὄγκοι **Amb56 Amb71 Est La80.7 Vat1029**

Cum **Vat1029** nullum errorem separativum a recentioribus vitatum exhibeat, libros **Amb56 Amb71 Est La80.7** ex **Vat1029** originem ducere Moreschinio libenter concedo.⁶⁷ Ut necessitudines codicum **Amb56 Amb71 Est La80.7** intellegas, aspice, quaeso, hanc tabulam:

126b2 τὸ om. **Amb56 Amb71 Est La80.7** a.c. 127a1 βαδί[ζομεν] καὶ
βαδί[ζομεν **Amb71 Est** 128b5 ἡμᾶς] ὑμᾶς **Amb71 Est** 129c2 αὐτοῖς]
αὐτῆς **Est** 130a7 φάναι] ἔφη **La80.7** 130b3 χωρὶς om. **Amb56** a.c.
Amb71 Est La80.7 a.c. 130e4 δόξας] δόξαν **Amb71 Est La80.7**
131a1 μεταλαβόντα] μεταλαμβάνοντα **La80.7** 131a5–6 μετάληψις ...
πῶς ἂν om. **Amb71 Est** 132b2–4 σοι τῶν εἰδῶν ... εἰδῶν ἕκατον om.
Amb71 a.c. **Est La80.7** a.c. 132c4 τινά] οὐ τινά **La80.7** 132c6 αὐτὸ]
αὐτὸ αὐτὸ **Amb71 Est** 132c7–9 εἶναι ... τῷ ὁμοίῳ om. **Amb71 Est**
La80.7 a.c. 134a4–5 φάναι ... ἐπιστήμη om. **Amb71** a.c. **Est La80.7**
a.c. 134b14 ἄγνωστον] ἄγνωστον **Est** 134e2–3 ἀλλὰ ... ἡμῖν om.
Amb71 Est La80.7 a.c. 135c2 θεία] θείου **Amb71 Est La80.7** a.c.
137a4 ὄν] ὦ **Amb71** 164b7 ἕτερα ἔστιν] ἔστιν ἕτερα **Amb56 Amb71**
Est La80.7 a.c. 164c4 παμμέγεθες] παμμεγέθους **Amb71 Est** 165b2
μέσῳ] μεγίστῳ **La80.7** 165b4 ὄντος] ἔτος **Amb71** : ἔπος **Est** 166b2
γάρ] γὰρ ἂν **La80.7**

Cum **Amb56** ceteros libros aetate antecedit neque ullum errorem separativum exhibeat, eorum patrem esse Moreschinio libenter concedo. Contendit idem Moreschini **Amb71** et **La80.7**, utrumque sua via, directe ex **Amb56** descriptos esse; hic cum viro doctissimo consentire nequeo, cum multi errores coniunctivi **Amb71** et **La80.7** religant, qui in **Amb56** non apparent (130e4, 132b2–4 etc.). Cum tam **Amb71** quam **La80.7** haud paucos errores exhibeat ab altero vitatos, ego credo eos ex exemplari deperdito (ζ) descriptos esse. Difficilius est de **Amb71** et **Est** iudicare: Moreschini opinatur hunc ex illo esse descriptum, sed res incertissima est, cum libri suppres sint atque argumenta certa desint.

Liber **VatPal**⁶⁸ paucissima excerpta e *Parm.* 135c continet, quae Moreschini non vidit: verba εὖ ἴσθι (135c2) post μὲν οὖν ponuntur atque pro γύμνασαι (135c3) legitur γύμνασον: utraque lectio

67) **Amb56** ex **Vat1029** etiam *Charm.*, *Euthyphr.*, *Symp.* exscripsit (cf. Murphy 1990, 333–334; Manfrin 2017, 70; Brockmann 1992, 245 sqq.).

68) De hoc libro nuperrime egit Cufalo 2015. Cf. etiam Menchelli 1991.

abicienda est, sed γύμνασον etiam in **W** (necnon **T**) atque eius progenie invenitur; cum in aliis dialogis **VatPal** necessarius familiae **W** sit,⁶⁹ coniceres etiam in *Parm.* eandem memoriam redolere.

5. De libris impressis atque *VatUrb*

Iam res postulat ut nonnulla de libris impressis (de quibus Moreschini non egit) atque de libro ex impressis descripto (**VatUrb**, a Moreschiano pariter neglecto) addam. Exstant aliquot errores, qui solum in **Ald** (nonnumquam et in ceteris libris impressis) et in stirpe **δ** exstant:

128c5 εἰ πολλὰ] ἢ εἰ πολλὰ **Ald Bas Basil Par1811 Par1812 Vat1030**
 130c1 εἴτε] ἔτι **Ald Bas Basil Par1811 a.c. Vat1030 VatUrb** 132b5 ψυ-
 χαίς] ψυχῆ **Ald Bas Par1811 Par1812 Vat1030 VatUrb** 133c7 δεσπό-
 του] δεσπότης **Ald** : -του non dispicitur in **Par 1811** 134e2 τε om. **Ald**
Bas Basil Par1811 Par1812 a.c. Vat1030 VatUrb 136b-c πάσχοντες]
 πάσχοντες **Ald Par1811** 137c1 τοῦτο] τοῦτον **Ald Bas Basil Par1811**
 137c2 ἀποκρινόμενου] ἀπ. δὴ **Ald Bas Par1811 Par1812 a.c. Vat1030**
VatUrb 165b4 θρύπτεσθαι] θρύπτεται **Ald Bas Par1811 Par1812**
Vat1030 VatUrb 166a5 οὐδὲ δοξάζεται] οὐ δοξάζεται **Ald Bas Basil**
Par1811 Par1812 Vat1030 VatUrb

Praebent igitur **Ald** et **Par1811** aliquot errores coniunctivos (nam **Par1812** et **Vat1030** rarius cum **Ald** faciunt); sed **Ald** errores libri **Par1811** nonnullos vitat: vide supra (p. 255 sqq.) tabulas, ubi errores vel familiae **δ** vel universae **Scor** progeniei enumerantur, atque scito hos errores in **Ald** non inveniri: 129a7 αὐτὰ omissum (**Par1811**); 130c6 ἂν pro ὅταν (error ex **δ** originem ducit); 131a4 (ex **Scor**); 131b7 ἔν omissum (ex **Scor**); 131e4 τὰ ὅλα pro ὅλα (ex **Scor**); 133c5 λέγεις omissum (ex **Scor**); 136b6–7 ὅτου οὖν pro ὅτου ἂν (ex **Scor**); 136e1 τηλικούτων pro τηλικούτω (ex **δ**); 165a2 μὴ pro μὴν (ex **δ**); 165c1 τοῦ omissum (ex **Scor**); 165e2 πάλιν omissum (ex **Scor**). Creditur editor Aldinus M. Musurus praeter **Par1811** etiam **Mar186** usus esse;⁷⁰ ego errores coniunctivos inter **Ald** et **Mar186** non inveni, sed sententiae vulgatae facile acquiesco, quippe ubi omnes

69) Cf. Vancamp 1996, 6 sqq., Vancamp 2010, 39 sqq.

70) Cf. Brockmann 1992, 185 sqq., Murphy 1990, 325, Martinelli Tempesta 1997, 182 sqq., Vancamp 2010, 103 sqq. Cf. etiam Díaz de Cerio / Serrano 2001, 348.

errores (praeter 133b6–7), quos ut ab **Ald** vitatos modo protuli, in **Mar186** vel omnino vitati vel saltem correcti sunt.

Ex **Ald** pendet **Bas**, ut monstrant hi errores qui alibi non reperiuntur (nisi in **Basil** vel **VatUrb**, de quibus mox agam):⁷¹

126b6 τ' ἐμοί Stephanus : τέ μοι T W : μοι B C D : τί μοι **Ald Bas Basil**
VatUrb 128b2 φησιν] φασιν **Ald Bas VatUrb** 134e5 ἀνθρώπεια]
ἀνθρώπεινα **Ald Bas Basil VatUrb** 135a7 τοῦ] τῷ **Ald Bas VatUrb**
135e3 εἶδη] ἦδη **Ald Bas Basil VatUrb** 164e1 καὶ om. **Ald Bas Basil**
VatUrb

Exstant aliquot errores, quos soli **VatUrb** et **Bas** (quam saepe sequitur **Basil**) praebent:

128a5 καὶ τῷ] τούτῳ **Bas VatUrb** 131e3 τρόπον] τρόπων **Bas Basil**
VatUrb 164c4 ὀρθότατα] ὀδοτάτα **Bas Basil VatUrb**

Cum **Bas** mendum fere nullum exhibeat a **VatUrb** vitatum, **VatUrb** vero multos errores singulares, efficitur **VatUrb** ex **Bas** descriptum esse.⁷²

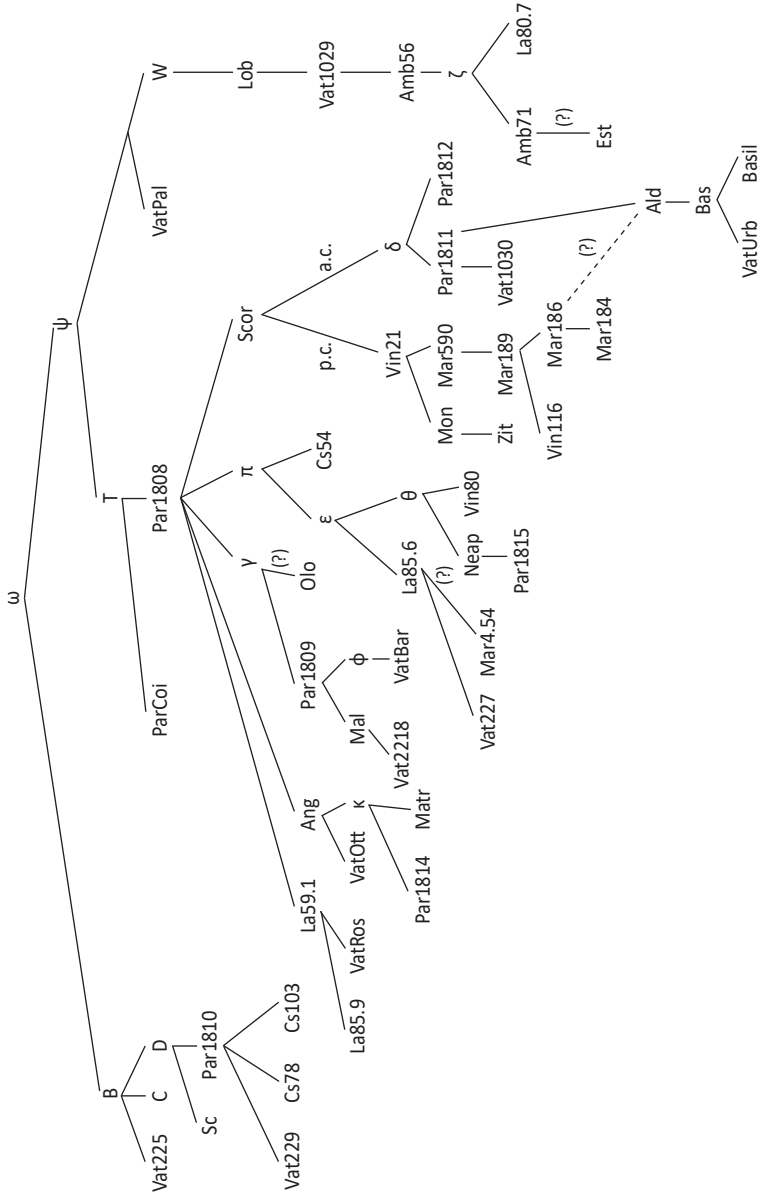
Basil recepit aliquot errores superiorum editionum, multos vero vitavit (ut 128a5; 128b2; 135a7; 137c2; 165b4). Quibus fontibus usa sit **Basil** praeter **Bas** (ex qua plerumque pendere monstrant 131e3, 164c4) ignoratur.

6. *Stemma*

Ex hac disputatione tale stemma evadit:

71) Typothetarum menda quaedam editionis Aldinae sustulerunt editores Basileenses, ut 132c9 μεγάλη] μεγάλη **Ald**; 135c6 Παρμενίδη] Ταρμ. **Ald**.

72) Ecce aliqui errores singulares codicis **VatUrb**: 129c7 εἶδη] ἦδη **VatUrb** 131c5 ἔσται] ἔστω **VatUrb** 135b1 δὲ om. **VatUrb** 135c2 τοῦ om. **VatUrb** 136b2 ἦ εἶ] εἶ ἦ **VatUrb** 136c1 σκοπεῖν] σκοπεῖ **VatUrb** 164c6 μηδενὸς εἶναι ἄλλοις] μηδὲ μὴ ὄντος ἐνὸς **VatUrb** 164e2 καὶ τὰ] κατὰ **VatUrb**. Urbinas etiam *Charm.* et *Symp.* ex **Bas** descripsit (cf. Murphy 1990, 326; Brockmann 1992, 191–192); addit Brockmann librum codicis **VatUrb** diligentissime exemplar suum descripsisse, sed hoc de *Parm.* vix affirmari potest.

Opera laudata

- Berti 1969: E. Berti, I manoscritti del Critone di Platone: gli apografi del Venetus Append. Cl. IV 1, coll. 542, *Hermes* 97, 412–431.
- Berti 1976: E. Berti, I manoscritti del Critone di Platone. La prima famiglia dei mss., *Hermes* 104, 129–140.
- Boter 1989: G. J. Boter, *The textual tradition of Plato's Republic*, Leiden.
- Brockmann 1992: Ch. Brockmann, *Die handschriftliche Überlieferung von Platons Symposium*, Wiesbaden.
- Brumbaugh / Wells 1968: R. S. Brumbaugh / R. Wells, *The Plato manuscripts. A new index*, New Haven / London.
- Carlini 1972: A. Carlini, *Studi sulla tradizione antica e medievale del Fedone*, Roma.
- Carlini 2016: A. Carlini, Ambrogio Traversari e il Platone greco di Marsilio Ficino. Πίναξ e *tabula* nel Laurentianus 85, 9, in: *E sì di amici pieno. Omaggio di studiosi italiani a G. Bastianini*, Firenze, 393–404.
- Cufalo 2015: D. Cufalo, *Il Lexicon quod Theaeteti vocatur* e il codice Palatino greco 173 di Platone, in: *Lemmata. Beiträge zum Gedenken an Ch. Theodoridis*, Berlin / Boston, 451–472.
- D'Acunto 1995: A. D'Acunto, Su un'edizione platonica di Niceforo Moscopulo e Massimo Planude: il *Vindob. Phil. Gr. 21 (Y)*, *SCO* 45, 261–279.
- Díaz de Cerio / Serrano Cantarin 2001: M. M. Díaz de Cerio / R. Serrano Cantarin, Die Descendenz der Handschrift Venetus Marcianus Append. Class. 4.1 (T) in der Überlieferung des platonischen *Gorgias*, *RhM* 144, 332–372.
- Ferroni 2006: L. Ferroni, Per una nuova edizione dello *Ione* platonico: la discendenza del Marc. gr. App. Class. IV 1 (T), *BollClass*, ser. 3, 27, 15–87.
- Ferroni 2015: L. Ferroni, Per una nuova edizione dello *Ione* platonico: la discendenza di W ed F, *BollClass*, ser. 3, 36, 27–46.
- Joyal 1998: M. Joyal, The textual tradition of [Plato] *Theages*, *RHT* 28, 1–53.
- Jonkers 2016: G. Jonkers, *The textual tradition of Plato's Timaeus and Critias*, Leiden / Boston / Köln.
- Lucarini / Moreschini 2012: C. M. Lucarini / C. Moreschini, Hermias Alexandrinus, In *Platonis Phaedrum scholia, Berolini et Bostoniae*.
- Luna / Segonds 2007–2017: C. Luna / A. Segonds, *Proclus, Commentaire sur le Parménide de Platon*, Paris.
- Manfredini 1994: M. Manfredini, I manoscritti plutarchei del Bessarione, *ASNP*, s. n. 24, 31–48.
- Manfrin 2017: F. Manfrin, *Studi sulla tradizione testuale dell'Eutifrone di Platone, dissertatio Venetiis defensa*.
- Martinelli Tempesta 1997: S. Martinelli Tempesta, *La tradizione testuale del "Liside" di Platone*, Firenze.
- Menchelli 1991: M. Menchelli, *Il Vaticano Palatino gr. 173 (P) di Platone*, *BollClass* ser. 3, 12, 93–117.
- Moreschini 1964: C. Moreschini, I lemmi del commento di Proclo al *Parmenide* in rapporto alla tradizione manoscritta di Platone, *ASNP*, s. II, 34, 251–255.
- Moreschini 1965: C. Moreschini, *Studi sulla tradizione manoscritta del Parmenide e del Fedro di Platone*, *ASNP*, s. II, 34, 169–185.
- Moreschini 1966: C. Moreschini, *Platonis Parmenides, Phaedrus*, Romae.

- Murphy 1990: D.J. Murphy, The manuscripts of Plato's *Charmides*, *Mnemosyne* s. IV, 43, 316–340.
- Ryba 1969: B. Ryba, De Platonis codice Graeco Olomucensi M 531, *Studie o rukopisech* 8, 1–10.
- Steel 2007–2009: C. Steel, *Procli In Platonis Parmenidem commentaria*, Oxonii. Studi su codici e papiri filosofici. Platone, Aristotele, Ierocle. Il Lobcoviciano di Platone sotto analisi paleografica e filologica, Firenze 1992.
- Vancamp 1995: B. Vancamp, La tradition manuscrite de l'*Hippias majeure* de Platon, *RHT* 25, 1–60.
- Vancamp 1996: B. Vancamp, La tradition manuscrite de l'*Hippias mineur* de Platon, *RBPh* 74, 27–55.
- Vancamp 2010: B. Vancamp, Untersuchungen zur handschriftlichen Überlieferung von Platons *Menon*, Stuttgart.
- Wilson 1962: N. Wilson, A List of Plato manuscripts, *Scriptorium* 16, 386–395.

Panhormi

Carolus M. Lucarini